

"Gamla präst".

M.11785.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Förord

De här omtalade händelserna hava, enligt för-
säkras av dem som berättat dem, verkligen in-
träffat i den form, som jag här återgivit. De äro
berättade under prästens livstid och av flera per-
soner i husdassats lika. Dock kunna detaljer
vara förvanskade, då jag ej själf varit närvarande
vid något av händelseförloppen, men kände väl
prästens mentalitet varför jag ej betrifflar händelse-
förloppen.

Malmö den 3 mars 1951.
Jens Stenman

4. "ramspräst" 1865-1907. M. 11785:1.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Det berättas att en ung präst under Oskar I regering
blev förordnad till hovförsamlingen där han tjänstgjorde
under fyra år, och fick titeln extra hovpredikant.
Vid ett senare tillfälle blev han av Carl XIV utnämnd
titulär kongl. hovpredikant, för att lättare erhålla
någon lyttroberde befattning. Han var något rum-
sant och begiven på kortspel samt gråsig till lynnet.
Varför hans bana som kongl. hovpredikant blev stängd
som medelålders man tjänstgjorde han som komminister
i Kristianstad och blev där vid något tillfälle
inbjuden att delta i ett spelparti med Carl XIV.
Under detta sammankommande med kungen ut-
tryckte han sin nöd att han ännu ej lyckats er-
hålla något kall, och att han nu började
bli gammal, varför han bad kungen om
hjälp. Kungen sade sig ej kunna göra mycket
åt saken ty: "Du är ju känd över hela landet,

f. "Wamspräst."

M. 11785:2.

Så dej vill väl ingen rösta på, och jag vill inte
påtränga folke en präst som de inte vill ha. Men
kan du övervinna mig i det här spelet, så har
du mitt ord på att i den församling där du kan
få tre röster, får du också bäst." Spelet fort-
satte och P. klädde kungen i spelet. P. bad
kungen om skriftligt på löftet. Kungen blev
uppskräckt och frågade om han mistroade ett
kungligt ord. "Inte jag, men konsten ~~den~~
menigheten i den församling där jag möjli-
gen kunde få några röster." Kungen medgav
att så kunde bli fallet; "H" som han sade, "en
så öfkränd person som du tror man ej mer än
jämt, och riket med ett skriftligt intyg
torde vara ringa, och några röster får du
troligen ej." Men där bedrog sig kungen.

I hans lifstid or 1860-talet blev det kyrko-
herde vakans i Ö. om V. Wam, och P. följde dit.

2.
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

8. "Frams präst."

M. 11785:3.

Med gult berättigande var han röst för att få någon röst alls, varför han hänvände sig till en liden gossägare i orten, Mejer, och bad om hjälp. "Min röst har du", sade Mejer, "och jag har en forpen som blir lät att övertala. Sen kan du kräva någon röst, om inte annat." Vid valet fick B endast de av Mejer utlovade rösterna jämte några som han krävde. Han blev därför 1865 av kongl. Maj. utnämnd till kyrkostyrman i Ö. och V. Wram, där han under 42 år upplivade sina församlingar med diverse anbud i ungdomen.

B var född 1813 och dog den 31 maj 1904, över 91 år gammal.

"Frams präst" var kongl. hovpredikanten Anders Johan Björks
1251 Väst

2.
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

2.

M. 11785:4.

"Vrams präst" och slaktaren.

7 Vidare berättas av landets Bände men "Vrams präst" Bengt. hovpredikanten P. som figurerar i ett stort antal boks historier. Han var ofta i delar med sina friska lingsbor, mycket processlysten, och det påstods att hans präst sökte ha bottenlös. Hans första prästkapor sades vara ett vittnesbörd om detta hans egenkapor. Det sades att kappran blivit klippt två gånger av Bondestorumen. Här skall nu berättas om en uppgörelse med en av hans autogonitika.

8 Tollerps brude en slaktare, Nils Nilson, "Hyberpen" kallad, eftersom han var från byn Hyberup.

Denne och prästen kunde kappran kallas båda båda vinner, ty var de mästas så uppfördes gräl.

Prästen en både fysiskt och psykiskt slagfärdig man, både i handling och ord, blev i slutet för slaktaren överlagden, varför denne bestod.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

2. "Frams präst" och slaktaren M. 11785: 5.

prevens. Prästen var en mycket morgontidig man, som tog sin morgonpromenad innan de flerta andra människors vara upptåg. Hävar benyttade sig slaktaren. Han pratade på prästen var en bättre morgonpromenad, och som vanligt var snart klädd igång, samt övergick snart i handgripligheter från slaktarens sida. Prästen, som nog var stark, kunde dock ej hålla stånd emot slaktarens överlagda teknik i psykologi, och kom därför snart på rygg i landsvägsdiktet, med slaktaren över sig som sökte slå in sina argument i prästen. Han upptagen av slaktaren var med detta sitt mödamma förhållande, så här han dock utkile, för att ingen obehörig skulle ingripa i något. När därför en person närmande sig, så drog han prästen över sig, samt fasthåll honom så medan han stred på hjälp och prästen följde

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

M. 11785:6.

vildar för att komma loss. Den ankommande
var en färdig ^{pojke} äls, och dunn sig hur prästen låg
över slaktaren och slog. Då pojken kom nära
släppte slaktaren och prästen rusade upp.
Prästen gick till pojken och badade honom
sitt vittne, som förhåll honom edas vikt, som
han var ej glimt sedan föregående i konfirmation.
Prästen redogjorde för pojken hur det hela gått till,
och bjöd honom till ena med sin Tings Nöddelöv.
när målet skulle föra. Slaktaren blev vederbärligt
instämde och vid Tingshusföddet. Både pojken med
i prästens fina dräkt. De agerade, unga red-
göra för sin levnadsomständighet och broranden
blev tillfrågad om han vittordade stämningen,
vilket han besvarade nekande. Slaktaren förde
sig till mött prästen och dunn hade fört stäm-
met honom och sedan över färdig med slog, och
dessa kunde han berisa, jämte att prästen var en

8
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Frans präst och släktarna M. 11785:7.

bräddstake. Prästens vänner, pojken, fick där-
 efter framföra sitt vittnesmål. Pojken ombesöds
 så som det verkligen förhöll sig, men luvade: "Så du
 herrskapet så jag skulle si, månen ja han så -
 -", och så ombesöds han, hur prästen legat över
 släktarna och bänkade på dem. Tack! Prästen kunde
 knappast hålla sig allvarlig. Prästens ordförande som
 mycket väl förstod sammanhanget, och umade-
 förstås den stötte han fast, men gav honom en all-
 varlig reprimand för att han sålt locket pojken
 till falskt vittnesmål. Som släktarna ej hade nå-
 got anförats på prästen så blev målet avslöjadt.
 Prästen var rasande och släktarna stråde glad.
 Pojken fick gå hem, men som den pojken han
 var så hade han väldigt roligt. Han blev sedan
 men den, i stora dalen av Skåne, kände hundra-
 domaren Nils Eriksson, Tottarp.

U. K. L. V. S. A. R. K. I. V. E. T.
 Institutionen för folkvärforsk-
 ning vid Lunds universitet

H.

3.

M. 11785:8.

"Frans präst" och Anders Persson

Som alla veta, så var kyrkoherde B. Känd för att lätt komma i bråk med sina församlingssbor.

En dag mötte han en av sina trätöbröder Anders Persson, som för sitt stora huvuds skull kallades "Storboingen". Prästen och Anders kunde ej gärna rätnas, utan att det blev gräl. Så även nu.

Prästen, som i sin ordstrid med Anders, hade svårt att klarasig, utbrast förtörnad:

"Du e litte dum som du har stort huvud."

"Ja, o du e sau laij, sau laij," skrek Anders, "sau Gud vill inte ha de, o Fan förs inte ta de, o daffar- kann du inte dö, din dj-1." Prästen var då omkring 90 år, men levde ännu några år.

Anders Persson smäbrukare i J. Fran

1951 *Thorel*

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

M. 11785:9.

Prästen och Joans Bost.

Joan Bost, en gammal försuven borst-
målare, kom som vanligt full, vinlande gy-
gatan fram, där han mötte "Wams präst".
När han passerade prästen föll han omkull
och blev liggande. Prästen stannade och
frågade Carolt: "Vim e du?" "Daj kalla me
Joan Bost," sa Johan. "Var har du hemma",
frågade prästen. "I Hannas," sa Johan. "Hannas,
Hannas! Var ligger Hannas?" "Dä ligger de
Oviinge f-a", utlät sig Johan. "Sådan o-
förstämmd människa! Ett oförbätligt
Svin på en väg", sa prästen. "Ett svin på
ain väj förlander jä", sa Johan, "männ him
stra förlanda ain präst pau Bomanstran?"
Prästen blev svaret skyldig. Bomanstran
var hans hushållerska.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

1951

Dur

5. "Sframs präst" och läkaren. M. 11785:10.

Då kyrkoherde B började bli gammal, det vill säga över de åttio åren, så ämnade han bygga eget hus och flytta dit från den gamla och omoderna prästgården, vilken nu kan beses på "Kulturen" i Lund. Huset blev också byggt mellan kyrkan och Tollarps bro. Men prästen ekonomiska sinne gjorde att han ej flyttade dit utan byrdes bort. Extra provinsialläkaren dr Lundkvist installerade sig där. När prästen när-
made sig nittio talet, hade han livet så hårt att han, enl. råd som påstods, lovade läkaren huset om denne kunde ströta om honom så att han uppnådde hundra år. Detta tyckte läkaren också kunna infria, ty prästen var, efter sin ålder, vid god vigör. Men dr Lundkvist dog plötsligt i lunginflammation, och då blev prästen rädd och tynade av samt dog några månader senare.

1951 *[Signature]*

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Prästens tionderäkare.

Frams präst, Kongl. hovpredikant. A. B., var ej känd som någon fridens man, utan var ständigt i delat med någon av sina församlingsbor. Först blev det i tider då något tiende skulle indrivas, ty den gode herden var mån om att indriva allt till sista sträcken.

Detta förtröt bönderna, som tyckte prästen var gnidig och hård. Tionde i den form, som prästen ville ha, kändes betungande, i synnerhet för småbönder, som i regel ej lyckades pressa ur den enagra jorden mer än de själva behörde. Man förstår därför att prästen ej hade det lätt att utföra det, som enligt hans mening borde tillframtromma bonorn. Det var först då säden skulle delas, ty han ville ha de största hörvarna med de bäst välmätade åren. Bönderna pressade därför på att östra in säden innan skyllarna kunnit rättnas, och om möjligt "böstes" varje "nek" innan den komnade i ladan. När prästen sedan begärde upplysning

Prästens tiönderrätnare ^{M. 1785: 12.}

om hur mycket säd Conden åkt in, så uppgavs
endast en ringa del, Varför prästen i vissa fall lät
bräta ut säden ur loden, för att räkna om. Här-
vid blev ytterligare en del spillsäd. Det kunde där-
för hända att prästen fick tomma halmkär-
var. När dessutom räknarna ringo ut så många
obehag och till och med fingrstryk, så förstår man
att till slut ingen ville åtaga sig detta behag-
liga uppdrag. Till sist, trängdes de slutligen
vända sig till ryttmästaren, friherre C, vilken
lovade åtaga sig uppdraget. Som medhjälpare
tog han en sergent. Då de soro starta och orödda karlar
för vilka Gönderna bytte respekt. Allt gick bra
till en början, men snart fann Gönder ut knep för
att lura även dem. Den dag, de emellertid, skulle åta
in säden, började de redan när det blev just till-
räckligt, men räknarna kommo först när daggen
var korta och funno då endast tomma vängar.

2.
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folk- och
ling vid Lunds universitet

Byttmästare hade avtalat med en bonde i Skettijunga, att påföljande morgon komma för räkning vid insättning av råg, men då han vid frätiden på morgonen infann sig på gården, som kallades "Karran", så fann han rågen redan i ladon. Då han förbrände bonden för brutet avtal så sade denne: "Då sau ud te rågin sau ja agde ing i gaur-träl. Men faur mætt skönna de te Nils Jeps, for ja sau od daij tjörde ud for ain go stönn sin." Pärönen röt att visa vägen till Nils Jepsens gård. Han blev upplyst om att taga vägen förbi "Karran" - en katten samling invid gården - där en stig förde till Nils Jeps. Då de gingo över Bengårdesgård mötte de ett fruntimmer med en "kastel" - Klappoträ - i handens. Pärönen som först hoppade över blev hälsad med ett gnälligt: "Go møren", och ett slag i knudet av Klappoträet. Så han svimmade. Sergenten stöndade sin för man till hjälp, men blev så omklappad att han miste sinnen.

Prästens tionderäkningar. M. 11785:14.

Baronen som under tiden tväcknat till sökte hjälpa
serganten, men fick ena handens fingrar avblagna samt miste
öter medvetandet. När båda efter någon stund öter vakt-
nade till sans, var framtittat för svunnet. De sökte resa
sig men kunde inte stå på benen, varför de ropade på hjälp.
En drängpojke kom springande från Nils Jeps gård, men
han kunde ej ensam hjälpa de slagna krigarna fram
till gården utan måste hämta de hemmarärande bein-
norra till hjälp. Framkomna till gården, begärde
baronen skjuts hem till Torarps Goställe, där han bodde.
Detta motrades under motivering att inga hästar vara
hemma, ty Nils Jeps och hans drängar hade kört
till Krogagen för att hugga råg. Ett par oxar stod då
i stallen, och om dessa kunde användas så skulle skjuts
anordnas. Baronen godtog oxarna. Drängpojken
spände oxarna för en s.k. päretista som man använt
vid gödselkörning. Ett par halmträrvar lades i kisten
och där fingo herrarna lägga sig. Spennet satte sig lång-

4.
FOLKLIVSGRÄNS
Institutionen för folklivs-
forskning vid Lunds universitet

6. Prästens tionderattmare. M. 11785:15.

Samt igång. Pojken manade på oxarna med rop och
skrift samt svängde med ett långt spö, som hade en
sylvass spik i ändan. Oxarna togo ingen notis om detta
oväsen, men nyfifarna människor sökte få veta vad
som fanns i källran, villtet pojken ej var sen att för-
tjälja, trots baronens protester. Efter en dryg halv-
timme hade ekipaget hunnat till Skettilljunga kvarn
eller Tollarpus kvarn som infödingarna i den metro-
polen älska kalla den. Baronen var otålig över
den långsamma farten och sköjde ut pojken. Då
inträffade sensationen. Pojken potade oxarna i
bakken med det spikförsedda spöet, varför dessa be-
sade, med svansarna rätt upp, utför bakken ner
mot bron. Märkvärdigt nog, togo de ej vägen mot bo-
stället, utan vatro vinkelrät av över bron mot kyrkan,
där de sprungit ner i "Prästastrådet" och in på gården
och frärstannade framför prästens ingångs dörr.
På som var en morgontidig man var redan uppstigen,

5.
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkvetenskap
Uppsala universitet

Prästens tionderuttnare. M. 11785: 16.

och vid det starka buller som den stramlande Vagnen
åstod kom på den stensatta gården, sprang han ut för
att undersöka orsaken. Han stannade förvånad
på trappan och frågade pojken: "Vad är detta"? Han
fick till svar: "Oå å bara dina regnare", och därvid gjorde
pojken en chort som om han läst av ett-lats gödie, lyfte
upp ena häkten, så baronen, serganten och husmen
hannade på oavtken. Hållande med det spilt-färsedda
spöet, vände ^{han} Vagnen och försvann långsamt ut från
gården. Det blev naturligtvis anmälan till länsmannen
i Åröd. Förhör hölls, och för den svåra ogärningen blev en
hos åboen Per Persson, när i skettikjunga, fjäsande
dräng mistänkt. Denne, vars namn var Nils Nilsson,
kallades allmänt "Spännaren" med anledning av
att han alltid sparatade sina motståndare då
han var i slagsmål. Han blev senare bosatt i V. Wrom
där han praktiserade som klokt gubbe med svartkost
bets som han fått av fadren, och som denne rövat från deligansen.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsförsk-
ning vid Lunds universitet

6.

Prästens tionderäktnare. M. 11785: 17.

Spännaren blev anhållen och insatt i häradsbåttet, Tings Nöbbelev. Härads tjänaren som var rädd för honom belade honom med kläpp om foten. Härads tjänaren som hade sin bostad vägg i vägg med finkten fick inte myckers sömn den natten. Spännare slog i väggen med kläppen tills den blev borttagen. Sen förblev det lugnt till kl. 6 på morgonen, då Härads tjänaren väcktes av ett våldsamt bankande på sin dörr. Han steg upp och öppnade. Utanför stod Spännaren. Han hade brutit sig ut ur finkten och begärde om kaffe, ty det var kallt i finkten och han frös. Kaffe, som ej var så vanligt den tiden, fanns ej i huset. Härads tjänaren vågade inte rekta och måste därför låna kaffe av en granne medan Spännare gjorde upp eld. När han druckit kaffet gick han in i finkten och lade sig. Dörren förblev olåst tills länsmannen kom för att förhöra fången. Denne förnektade all kännedom om dådet och sade sig ha blivit sånd, jämte en annan dräng, till en såg i Böinge, för att hämta Cole.

7.
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Prästens tionde tårnare^M 11785:18.

Per Persson instygade att han den dagen överfallet stesde
Sänt sina båda drängar till en säg i söinge efter plant
och bräder. Den yngste drängen körde redan kl. 1/2 2
på natten för att få försprång emedan hans hästar
voro "funga" på vägen. Nils Nilsson körde kl. 2- och be-
rudes vara framme vid sägen samtidigt med dem först körde.
Nils Nilsson hade dock kommit fram i så god tid att han haft
sitt lass färdigt innan den andre drängen kom till platsen
Denna hade kört fel väg. Utredningen gav intet resultat
varför Nils Nilsson måste släppas.

4 Verkligheten tillgick handlingen annorlunda. Spännare
körde visserligen kl. 2- men i stort fort till han i närheten av
Salstrog körde av vägen och in i skogen där han hastigt
spände från den ene häften, på villren han sedan red
en genväg genom skogen hem där han klädde sig i
kvinnokläder och efter väl förrättat värld återvände
han samma väg han kommit. Samt fortsatte till sägen
där han i vidt fort läste sitt lass färdigt innan den andre

8.
FOLKSTYRMAN
Institutionen för folkvetenskap
ning vid Uppsala universitet

Prästens tionderättare. M. 11785:19.

strängent från. Denne hade av spännaren medvetet lämnat
felaktiga upplysningar om vägen, så han tröt vilse.

Bönderna ersatte spännare för lidna obehag och för
befrielsen från de hatade tionderättarna. De gamla som
levat och vertrat den tiden påstodo att här omtalade hän-
delse påskyndade tiondets avskaffande.

Pyttro berden, kongl. hovpredikanten Anders Johan
Björte var född den 18 april 1813, präst i B och V. Wram
den 16 sept. 1865, död därstädes den 31 maj 1907. Om honom
äro ortshistorierna många. Pyttmästaren, friherre
Cederström avflyttade från orten men hans frikärnin-
na bodde där till sin död i Görjan av 1900-talet.
Spännaren praktiserade under många år som kött-
gubbe i V. Wram och dog där omkring sextioårigt.
Sergantens öden äro okända, och övriga med age-
rande äro också döda sedan flera årtionden.

1951

M. 11785:19

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

9.

7.
Prästen och bonden.

M. 11785: 20.

En ung bonde kom en dag i början av 80-talet till prästen och bad om vigsel nästkommande fredag, då hon skulle gifta sig. Prästen stände sig fälvillig och sade: "Då gör bra. Du har min välsignelse." Bonden tackade och gick, men prästen ropade honom tillbaka med frågan: "Hade du inte en unghäst på bete hos mig i fjor?" Bonden bekräftade detta. "Ja du får betala en o femti till, för jag tycker det pris som du fick betala var förbilligt." Bonden gummäkte att prästen fått vad han begärt, utan prut. Då sa prästen: "Vill du inte betala en och femti till, så blir du inte vigd förrän efter mässan om söndag." Därvid blev det, och bonden måste betala för att ej få bröllopet uppskjutet till annan dag än den bestämda.

Bonden var min far. *Davies*

1951

M. 11785:21.

Något om Wrams präst och hans kyrka.

Fid tiden för kyrkoherde B.-s tillträde av sitt ambete, i Ö och V. Wrams pastorat, var den gamla medeltida kyrkan kvar. Den var av samma storlekt som den i Ö Wram ännu bevarade lilla kyrkan, och av samma utseende som den. Den var emellertid för liten till församlingens stora folkmängd, och det beslöts att en större skulle byggas på samma plats som den gamla. Att riva den gamla kyrkan var dock ett stort missstag, ty den var väl underhållen och kunde säkerligen motstått många sekler än. Den nya kyrkan, som är ett ståtligt tempel, blev en av de första lantkyrkorna i Skåne, och påbörjades 1868 samt blev invigd av dåvarande biskop, Wilhelm Flensburg, första adventsöndagen 1870 (?). Av de gamla inventarierna är inte mycket bevarat, då hovpredikant B ej sätte värde på dem. Av det som bevarats kan nämnas några gamla målningar, den ena kyrkstolkan från 1635 vilket är den blev omgjuten.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

A.

Vidare förvaras i kunds ett krucifix från V. Wram, samt den gamla medeltida kyrkodörren, helt jämbeslagen, fyra fot bred, tio och en halv fot hög, och försedd med ett väldigt lås. På dörren framsida kan man läsa namnet Johannes Jacobi, vilket troligen hänser till på dåvarande prästen. Denna dörr, som troligen först skriver sig från 1800 talet, är en av de märkligaste i stämne. I kyrkan förvaras även en mässhatt från 1691.

Vid kyrkans ombyggnad placerades den gamla västra dopfonten ute i kyrkogården där en greve de la Gardie i Maltesholm fann den vid ett besök hos sin spelbröder B. som välvilligt utlånade den till greven, vilken placerade den i Ö. Sommarlövs kyrka som ännu har den. Det var franska inte förmådet fordra den åter till dess rätta ägare, V. Vrams kyrka, som är ganska fattig på gamla inventarier av vittne. en självrådig präst, skingrat de flästa. I Snapphansgården ^{finnes} samtliga gamla gravstenar som B. stängt bort. 1791 Wram